

REVVY

EFTERÅR 2023

En usædvanlig bibliotekar

Belle da Costa Greene trodsede tidens dogmer, da hun i 1905 mod alle odds blev bibliotekar på finansmanden J.P Morgans private samling af kultur-skatte og sjældne litterære værker. I dag skylder The Morgan Library and Museum sin status til Greenes grundige og usædvanlige arbejde, som også har gjort hende til en rollemodel for eftertiden.

Side 4

Generation Z

Hvordan kommunikerer man med Generation Z, hvis man selv er boomer? Tina Lund reflekterer over bibliotekarens stilling og rolle i mødet med de unge studerende, Z'erne, som både stiller krav til inklusion, lighed og mangfoldighed.

Side 18

3

Medlemsblad for foreningen DFFU—Danske Fag-,
Forsknings og Uddannelsesbiblioteker

Indhold

- 3: Bestyrelsen tager ordet
- 4: Rigmandsbibliotekar mod alle odds
- 10: Over 1000 følgere på Instagram – erfaringer fra DTU Biblioteks SoMe-kampagne 2022
- 13: #biblioteksblik
- 14: Arkiv til tiden
- 18: "When you cringe, you grow" – Generation Z og biblioteket
- 22: AI-værktøjer giver nye muligheder, men vi skal være med til at vise vejen

↑ J. P. Morgans bibliotek, også kaldet East Room, på The Morgan Library and Museum. Der er knap ti meter til loftet og reolerne er i tre lag fyldt med litterære skatte. **Foto:** Morgan Library and Museum

Skribenter i dette nummer

Minna Skau,
journalist

Thomas Skov Jensen og Annette Refn,
DTU Bibliotek

Niels Bonde Jensen,
journalist

Tina Lund,
Det Kgl. Bibliotek/KUB Frederiksberg

Jeannette Ekstrøm,
DTU Bibliotek

Redaktion

Rasmus Hage Dalland,
Redaktør REVY,
rasmusdalland@hotmail.com / tlf.: 24946936

Annette Refn,
DTU Bibliotek
anre@dtu.dk

Mette Buje Grundsøe,
AUB
mbg@aub.aau.dk

Tina Lund,
KUB Frederiksberg
tilu@kb.dk

Kerstin Hundahl,
UCL Biblioteket Jelling og Vejle
kehu@ucl.dk

Kommende udgivelser og afleveringsfrister:

REVY 4, vinter 2023
udkommer 1. december, afleveringsfrist 10. november.

REVY 1, forår 2024
udkommer 1. marts, afleveringsfrist 10. februar.

Vil du skrive for REVY? Tøv ikke med at kontakte redaktør Rasmus Hage Dalland. REVY tager imod artikler (se vejledning på dfdf.dk), men har du et udkast til en artikel, en idé eller tips til en god historie, hører redaktionen også gerne fra dig.

Oplag: 800

Årgang: 47

ISSN: 1904-1969

ISSN (online): 1904-1977

Tryk: Strandbygaard Trykkeri

Grafisk design: Omløb

Bestyrelsen tager ordet

DFFU-bibliotekernes nye rolle i studerendes uddannelse og studieliv

Hvad er DFFU-biblioteket for en størrelse? Det er i stigende grad en service, der understøtter studerende med meget mere end bøger, tidsskrifter og andet relevant materiale. Nu og fremover vil vi f.eks. opleve, at bibliotekerne skal levere nye typer tilbud, der hjælper vores studerende igennem uddannelsen. Vi skal fortsat give dem kompetencer til at søge efter litteratur til læring og kritisk refleksion, forstå og anvende referencer og identificere kurateret og videnskabelig information. På den måde vil vi, med lidt held, vise dem værdien af et bibliotek og øge deres informationskompetence. Vi skal også have som målsætning at nå længere ud og omfatte flere studerende med vores tilbud end i dag.

Så langt så godt. Men det betyder, at DFFU-biblioteker står over for nye komplekse opgaver og udfordringer.

Vores studerende har i stigende grad behov for mere end blot akademisk støtte. Danmarks Studieundersøgelser viser tydeligt, at mange studerende føler sig ensomme, mangler tilknytning til deres uddannelse og har vanskeligheder med at skabe faglige og studiesociale relationer. Andre undersøgelser viser, at store grupper studerende har behov for at træne basal akademisk læsekompetence. Dertil kommer, at stadig flere studerende kæmper med komplekse personlige udfordringer. Hvis alle disse studerende ikke får den nødvendige støtte, kan mange ende med at droppe ud. Det er uholdbart for fremtiden videns- og velfærdssamfund.

Så, kan biblioteket hjælpe dem? Er der en oplagt ny rolle for biblioteket? Ja, det mener vi, at meget viden peger på, og nye erfaringer bekræfter.

Så hvad er det nye? Det nye er, at vi ikke kæmper for at fastholde vores traditionelle ydelser, men for at skabe opmærksomhed om de mange nye opgaver, vi kan løfte og bidrage væsentligt til. Biblioteket skal i højere grad være et centralt omdrejningspunkt for studielivet med tilbud, der rækker ud af biblioteks-

rummene og ind i de studerendes daglige liv og studiepraksis. Det handler især om opsøgende værtskab som metode til at få viden om vores studerendes behov – ved at opsøge dialog og invitere til relationer.

Denne nye værtskabsrolle skal opdyrkes og udfoldes. Det handler først og fremmest om, at vi tør eksperimentere med tiltag, der inkluderer vores studerende på nye, flere og mangfoldige måder. I den forbindelse er det vigtigt være opmærksom på, at biblioteket og bibliotekarer kan meget, men ikke alt. Det handler derfor primært om at bruge fantasien og samskabe fremtidens værtskabsrolle sammen med andre.

Biblioteket kan sammen med andre funktioner som IT-support, studieservice, studievejledning, boglader og cafeer være tovholdere på nye typer servicefællesskaber. Faglige fællesskaber der samler studenterrelevante tilbud og services i et tværfagligt samarbejde for at gøre det lettere at få hjælp til livet som studerende. Én indgang til det meste samlet der, hvor de studerende færdes naturligt.

Det er nok vigtigt at understrege, at biblioteket ikke skal være et one-stop-shop, hvor bibliotekaren skal svare på alt. Servicefællesskabet er baseret på de dybe fagligheder inden for hvert fagområde som studieadministration, support og bibliotek. Men det bliver først et egentligt servicefællesskab i kraft af en helhedsorienteret værtskabskompetence, der bygger oven på den dybe faglighed. Det er denne T-kompetence – dyb faglighed kombineret med tværgående værtskabskompetence – der er det nye take på bibliotekets rolle.

Biblioteket må ikke "bare" være en samling materialer. Vi skal være udgangspunkt for et dynamisk og involverende fællesskab, der stræber efter at støtte ikke kun studerendes uddannelse, men også deres samlede trivsel. Vi skal selvfølgelig holde fast i bibliotekets kerne, men fremtidens DFFU-bibliotek er indlejret på en ny måde i institutionen.

Belle da Costa Greene, 1911. Stik mod alle odds for køn, race, alder, socialklasse og uddannelse blev Greene i 1905 ansat som J.P Morgans personlige bibliotekar på hans private bibliotek. Foto: Morgan Library and Museum

Rigmands- bibliotekar mod alle odds

En af USA's rigeste mænd ansatte for 118 år siden en ung kvinde til at få sat skik på hans hastigt voksende samling af sjældne manuskripter og kulturskatte. Belle da Costa Greene var på mange måder en usædvanlig bibliotekar og er blevet en rollemodel for eftertiden. Nu kommer hun selv i centrum gennem en særudstilling på det bibliotek, hun gjorde til et af de mægtigste i verden.

□ Minna Skau, journalist

Der er en Starbucks på det modsatte hjørne, en spa i kælderens under velhaverlejlighederne overfor og skyskrabere lige op ad gaden. Men når man går ind ad glasdørene til de knopskudte bygninger på 225 Madison Avenue i New York, træder man ind i et helt unikt skatkammer midt i storbyen. Her er hele tre af verdens

49 kendte Gutenberg-bibler, Mozarts håndskrevne noder til Figaros bryllup, Nordamerikas største samling af Rembrandt-raderinger og læderindbundne, juvelbesatte religiøse skrifter fra det 13. århundrede.

Den ældste del af bygningskomplekset er et overdådigt palads i italiensk renæssance-stil, som rigmanden John Pierpont Morgan ved forrige århundredeskifte fik specialbygget til at huse sit private bibliotek. Morgan dominerede dengang den amerikanske finansverden med sin bank- og investeringsvirksomhed og bestyrelsesposter i alle de store jernbaneselskaber. Men han var også bestyrelsesformand for New Yorks Metropolitan Museum og var begyndt selv at bygge en tilsyneladende lidt tilfældig samling af sjældne bibler, koptiske manuskripter og nogle af verdens smukkeste bøger.

På *The Morgan Library and Museum* er der i dag mere skik på samlingen. Den er organiseret og katalogiseret, og der er bygget om op til flere gange. Nogle af de sjældne værker står i bogreoler i valnøddetræ i tre etager i den

→ Belle da Costa Greene levede "forklædt som hvid" – en stor hemmelighed i datidens raceopdelte USA. Hun forklarede sit mørke lød med, at hun havde en portugisisk bedstemor. **Foto:** Morgan Library and Museum

imponerende gamle læsesal mod sydøst, der er selve museets hjerte. På forskningsbibliotekets Sherman Fairchild-læsesal i det nordvestlige hjørne kan man selv få lov til at nærstudere det meste. Og størstedelen af den unikke samling er digitaliseret og via databasen CORSAIR frit tilgængelig på nettet.

J. P. Morgan var manden, der startede samlingen. Men en stor del af æren for det, både museumsgæster og forskere fra hele verden i dag kan opleve som en meget velorganiseret og tilgængelig samling, tilfalder en kvinde ved navn Belle da Costa Greene, der i 1905 stik mod alle odds for køn, race, alder, socialklasse og uddannelse blev Morgans fortrolige og en central person i New Yorks kulturelite.

Som avisen New York Times konstaterede i 1912, blev "den bedagede bibliotekar altid fremstillet med hat og gråt skæg. Men her er en med smittende latter, brune øjne og farve i kinderne, som taler nydeligt fransk, og som samler mugne bind op, så yndefuldt som en sommerfugl, der letter fra et støvet blad. Og hun har sine egne idéer – idéer, som vil udvikle sig med støtte fra hendes overtalelsesevner og intelligens, eftersom hun har hr. Morgans rigdom i ryggen".

Hyret på nevøens anbefaling

Belle da Costa Greene kom fra et job på universitetsbiblioteket i Princeton, New Jersey. Indtil for få år siden troede man, at hun ikke rigtig havde nogen formel uddannelse udover tre år på *Northfield Seminary for Young Ladies* i delstaten Massachusetts fra 1886 til 1899, hvor hun i sin ansøgning skrev, at hun håbede at blive bibliotekar. Men det er nu kendt, at hun i år 1900 også blev undervist i katalogisering

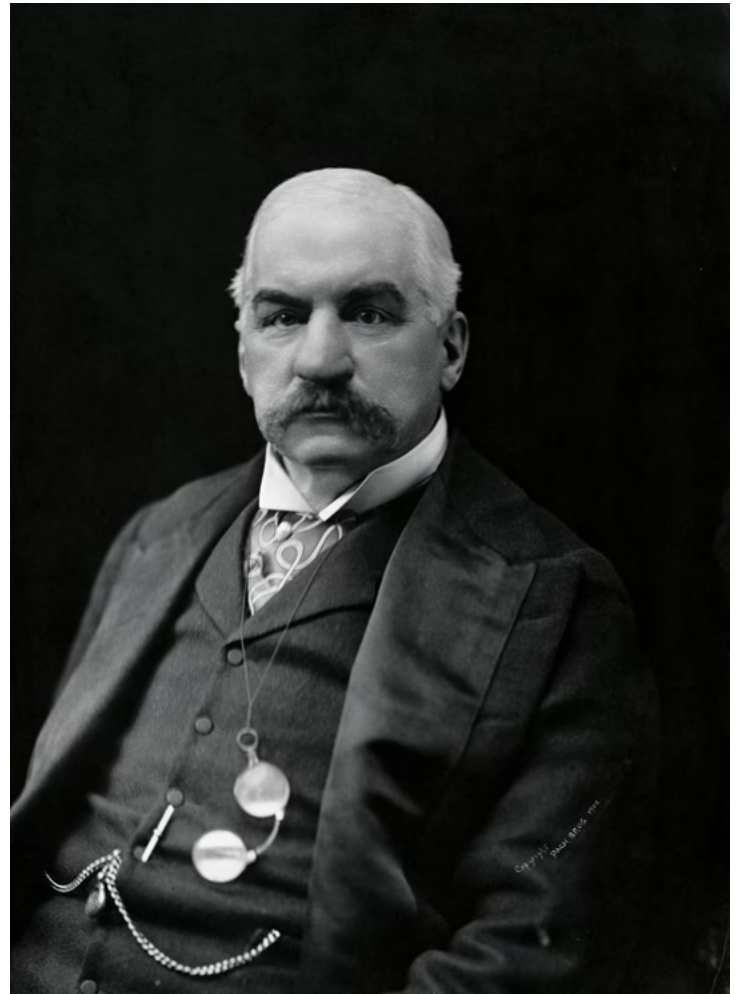
og klassificering på et bibliotekar-kursus på Amherst College i det vestlige Massachusetts.

På biblioteket i Princeton arbejdede Greene sammen med J. P. Morgans nevø, Junius Spencer Morgan. Det var ham, der fik overtalt sin onkel til at hyre den 26-årige Greene, da han begyndte at hente sin spredte bog- og kunstsamling hjem til det nybyggede pragtpalæ i New York fra sit hus i London og forskellige museer og lagre i USA.

På *The Morgan* har Erica Ciallela som assisterende kurator i øjeblikket travlt med at forberede en særudstilling, der næste efterår fortæller historien om J. P. Morgans personlige bibliotekar og den første direktør for det, der i dag er et af verdens mere unikke museer og forskningsbiblioteker.

"Det var Junius, der sagde: 'Hey, du har brug for nogen til at katalogisere alt det her. Nu har du din McKim (Morgan Library er tegnet af en af datidens mest prominente New York-arkitekter, Charles McKim, *red.*). Nu skal bare ansætte hende her.' Så kom hun til samtale, og resten er historie," siger Ciallela.

Greene fik i første omgang ansvar for at katalogisere og organisere de mange bøger og skrifter. Hun startede fra bunden og byggede sit eget system, der bruger tal før og efter et punktum til at gruppere materiale efter temaer og undertemaer. Det er unikt for The Morgan og er blevet justeret, efterhånden som samlingen er vokset. Men det minder ifølge kurator Erica Ciallela meget om det 150 år gamle, globalt udbredte Dewey decimalsystem, der er udviklet på Greenes gamle skole, Amherst College.

Kort efter at Greene ankom til biblioteket, begyndte Morgan at introducere hende for førende kunstsamlere og -sælgere. Og efter få år blev hun også selv sendt på auktion i Europa og USA, hvor hun købte ind for millioner.

Forfatter Jean Strouse fortæller i biografien *Morgan, American Financier* fra 1999, hvordan Greene også blev Morgans medsamsvorne i flere forsøg på at slippe for at betale importtold på nogle af de værdifulde objekter, hun bragte hjem fra Europa. Engang lod hun for eksempel toderne finde nogle mindre værdifulde objekter i hendes bagage alene for at aflede deres opmærksomhed fra et maleri, en bronzeskulptur og et meget dyrt ur, Morgan havde bedt hende købe i London.

"Da jeg kom hjem til biblioteket med alle J.P.'s skatte, udførte vi en lille krigsdans og lo af fryd," skal hun ifølge Strouse have fortalt en ven.

Det er ikke kun katalogiseringen og selve samlingen, der har tråde tilbage til Greene. Adjungeret professor i amerikansk historie Heidi Ardizzone, der i 2007 udgav bogen *An Illuminated Life: Belle da Costa Greene's Journey from Prejudice to Privilege* har under sin research haft adgang til 108 kasser med Greenes professionelle breve, noter og kvitteringer. Her kan man blandt andet

se hendes grundige forberedelse for både at få organiseret den voksende samling og gøre den tilgængelig for andre end Morgan selv og

hans nærmeste. Det fremgår for eksempel, hvordan hun konsulterede i hvert fald Library of Congress i Washington, British Museum i London, Huntington Library i Californien og Fogg Art Museum ved Harvard i Massachusetts for blandt andet at høre, hvordan de havde reguleret adgangen til deres læsesal.

Så når forskere i dag skal søge om adgang til det fysiske materiale på læsesalen, foregår det ifølge kurator Erica Ciallela efter en proces med begrundet ansøgning og referencer, som meget ligner den, Greene satte i gang. Og når først man er på læsesalen, bliver man installeret ved en læseplads og får materialet udleveret – en ting ad gangen – af bibliotekarere, der i hånden noterer alle lån ned i en bog, der stammer fra Greenes tid.

Hun levede forklædt som hvid

Et vigtigt element i fortællingen om Morgans bibliotekar er, at hun levede med det, der i datidens raceopdelte Amerika har været en meget stor hemmelighed. Først i 1999 faldt Jean Strouse under sin research til biografien om Morgan over Greenes fødselsattest fra Washington D.C. Greene har selv til flere aviser

↑ J. Piermont Morgan, 1902. Foto: Morgan Library and Museum

forklaret sin mørke lød med, at hun havde en portugisisk bedstemor. Men Strouse fandt dokumentation for, at begge Greenes forældre var efterkommere af sorte slaver – faren var oven i købet en kendt sort borgerrettighedsaktivist.

Det er kendt, at begge forældre og alle deres børn var lyse i huden. Der er ingen nedskrevet forklaring på det, men kurator Erica Ciallela siger, at slaveefterkommere af blandet race ofte var resultat af hvide slaveejeres voldtægt af kvinder i deres sold.

Selv om slaveriet formelt var blevet afskaffet 40 år inden Greenes ansættelse, skal man helt frem til 1970'erne, før Greenes gamle arbejdsplads, Princeton University, optog sin første sorte studerende. USA var på Greenes tid stadig delt i sort og hvid, og den såkaldte "en-dråbe-regel" tilskrev, at ingen med sort blod i årene kunne registreres som hvid. Men da den unge bibliotekar efter forældrenes skilsmisse flyttede med sin mor og søskende fra Washington til New York, blev de alle officielt indskrevet som hvide.

Ifølge kurator Ciallela er der ingen grund til at tro, at J.P. Morgan og hans søn kendte til Greenes ophav – og havde de gjort det, var hun næppe blevet ansat.

Den del af historien om Belle da Costa Greene bliver også central ved The Morgans udstilling til næste år. Erica Ciallela er selv af blandet race og ser Belle da Costa Greene som en kæmpe rollemodel. Hun vil ikke dømme Greene for at have truffet det meget personlige valg om at lade, som om hun var hvid for at få adgang til et job og en del af samfundet, der dengang ellers var helt lukket land for en ung, sort kvinde.

"Ingen ville overhovedet have kunnet forestille sig, at en afrikansk-amerikansk kvinde kunne være så veluddannet og vidende. Men det er lige så meget det, at hun var kvinde. Hun havde ret til at hyre og fyre, hun havde adgang til bibliotekets bankkonti. Så det er lige så meget det, at en kvinde fik så stort et ansvar og håndterede så store beløb og helt utrolige indkøb. Hun var en af meget få kvinder i en ren mandeverden, hvor spillerne blev omtalt som 'bogmændene'," siger Ciallela.

Et andet sted, hvor Belle da Costa Greene var i front, var i hendes kamp for at sikre bedre betaling til bibliotekarer. Mens det var usædvanligt med en kvinde i hendes job, var det lige omvendt i det offentlige bibliotekssystem. Avisen New-York Tribune citerede i 1913 under overskriften "\$10.000-bibliotekar går til kamp for \$400-søstre" Greene for at sige, at "folk har ingen idé om, hvor meget disse piger skal vide. Resultatet af disse lave lønninger er naturligvis, at kvinder, der er i stand til at varetage den slags ansvarsfulde job, ikke er villige til at tage dem".

“ Hun var en af meget få kvinder i en ren mandeverden, hvor spillerne blev omtalt som 'bogmændene'.

De 10.000 dollar var Greenes årsløn i 1913, da J. P. Morgan døde. I hans testamente var også indskrevet et engangsbetrag på 50.000 dollar til hans bibliotekar. Otte år senere skrev aviserne om Greene som en af landets bedst lønnede kvinder med en årsløn på over 25.000 dollar.

Samlingen skulle ikke være for de få

Belle da Costa Greenes vigtigste arv er nok, at hun helt fra begyndelsen var fokuseret på at gøre den ellers private samling så tilgængelig som overhovedet muligt. Ifølge historiker og forfatter Heidi Ardizzone reagerede Greene i et interview med New York Times i 1911 på de opskruede priser ved en auktion over et særligt velassorteret dødsbo.

"Det er min klare holdning, at der er nogle bøger, som har en grundværdi, og som er nødvendige referenceværker for studerende. Når man driver priserne op, er det til skade for den brede befolkning. En litteratur- eller historiestuderende vil ikke være i stand til at tilgå originalt materiale uden at begive sig ud på nærmest umulige rejser til multimillionærers hjem, hvor man også bliver afhængig af at få deres tilladelse. Jeg holder for meget af samlerkunsten, til at jeg ønsker at se disse bøger være helt uden for almindelige menneskers rækkevidde," sagde Greene.

Idéen om at give bred adgang til samlingen betød ifølge historiker Heidi Ardizzone også, at Greene ofte sendte billeder af høj kvalitet rundt i verden.

"Hun insisterede altid på at lave en faksimile af sjældne manuskripter og andre nyan-skaffelser, så forskere kunne se dem uden at skulle rejse til New York. Det var billeder i høj opløsning, som kunne udlånes i studieøjemed. Belle forstod, at forskere ofte ikke havde tid og penge til at tilbringe flere uger på The Morgan, så hun var meget optaget af, at materialet skulle være tilgængeligt, også inden det blev en offentlig institution," fortæller Ardizzone.

Tilgængeligheden var også i den gamle Morgans ånd. Da han døde i 1913, var der i testamentet besked til sønnen Jack om, at Greene skulle forfremmes fra bibliotekar til direktør, og at samlingen skulle åbnes for offentligheden. I 1924 ændrede The Morgan derfor formelt status fra privat bibliotek til offentligt tilgængeligt museum med eget forskningsbibliotek. Det er museets 100-års fødselsdag, der næste efterår fejres med særudstillingen om Greene.

I dag kan alle bladre digitalt i en stor del af samlingen. Der er ingen fine fornemmelser i forhold til at flytte det gamle materiale ind i den moderne verden. Husfotograf Graham Haber fortalte i en video i 2014, at der er grænser for, hvor mange mennesker der kan bladre igennem en skrøbelig, 700 år gammel bog uden at skade den. I 2009 gik man i gang med at digitalisere den første af The Morgans tre Gutenberg-bibler, der menes at stamme fra 1455 og anses for at være trykkehistoriens afgørende skridt mod masseproduktion af bøger. De 1026 sider er fotograferet i høj opløsning og på et særligt stativ, der beskytter bogen ved at sikre, at den ikke bliver åbnet mere end 90 grader.

”Gutenberg-biblerne er nogle af vores fornemmeste samlerobjekter, og de revolutionerede jo fuldstændig udbredelsen af viden i deres tid. Digitaliseringen åbner mulighed for en lignende udbredelse af værkerne, og på den måde foregår der en tilsvarende revolution nu. Vi nedbryder murene for tid og rum ved at gøre det tilgængeligt for hele verden,” lød forklaringen i 2014 fra fotograf Haber.

Greene var i sin tid opsat på at gøre *The Morgan Library and Museum* til en af de førende institutioner i verden, og hun sagde til J.P. Morgan, at hun drømte om at trumfe både British Museum og Frankrigs Bibliothèque Nationale. Allerede i løbet af sine to første årtier samlede The Morgan mere end 46 håndkolorerede, illuminerede manuskripter og næsten 5000 bøger, såvel som raderinger og tegninger. I dag er der over 330.000 værker i databasen CORSAIR, og alene i samlingen af de tidlige trykte bøger, der kaldes inkunabler, er der 2697 bøger.

Belle da Costa Greene døde 10. maj 1950 i New York, og hun var i begravelsespapirene registreret som hvid. Morgan-familien betalte for begravelsen. Greene stoppede på The Morgan to år forinden, og hendes sidste år var præget af sygdom. Men året inden hendes død var hun selv med, da biblioteket hyldede hende ved en særudstilling, der samtidig markerede 25-året for museets åbning. I sin anmeldelse af udstillingen skrev *New York Times*, at Greene havde ansvaret for at have ”transformeret en rig mands tilfældigt byggede samling til en, der rangerer blandt de mægtigste i verden”

“ Greene var i sin tid opsat på at gøre The Morgan Library and Museum til en af de førende institutioner i verden, og hun sagde til J.P. Morgan, at hun drømte om at trumfe både British Museum og Frankrigs Bibliothèque Nationale.

↑ J.P. Morgans bibliotek, det såkaldte East Room, mellem 1923 og 1935. Foto: Morgan Library and Museum

Over 1000 følgere på Instagram

– Erfaringer fra DTU Biblioteks SoMe-kampagne 2022

Da DTU genåbnede efter den første corona-nedlukning, oprettede DTU Bibliotek en Instagram-profil for at styrke kommunikationen med nye og gamle studerende. I 2022 satte biblioteket gang i en kampagne, der havde som mål at nå 1000 følgere inden året var omme. Læs her, hvordan det lykkedes

□ Thomas Skov Jensen og Annette Refn, DTU Bibliotek

DTU Bibliotek har to formelle kommunikationskanaler til de studerende: vores hjemmeside og DTU's intranet. Vi har dog konstateret, at de studerende kun i begrænset omfang følger med der, så derfor besluttede vi for godt 10 år siden at gå på Facebook. I takt med at de unge er på vej væk fra Facebook, besluttede vi i efteråret 2020 også at oprette en Instagram-profil. Lanceringen skete stort set samtidig med, at vi genåbnede efter den første corona-nedlukning. Et tidspunkt, hvor det var vigtigt at få kommunikeret til både de nye og de "gamle" studerende, at vi fortsat var her for dem.

På vores instagram-profil kommunikerer vi primært på engelsk af hensyn til de mange udenlandske studerende på DTU. Derfor har vi også valgt profilen [@DTULibrary](https://www.instagram.com/dtulibrary/) med adressen [instagram.com/dtulibrary/](https://www.instagram.com/dtulibrary/). I øvrigt følger vi DTU's retningslinjer for at være på de sociale medier.

Hvad poster vi på Instagram?

DTU Biblioteks Branding og Markedsføringsgruppe har etableret et SoMe-team på tre personer, der har til opgave at forberede og producere indhold til såvel Instagram som Facebook. Vores mål er at producere 2-3 posts om ugen. Vi har fokus på brug af fotos og billeder samt ultrakorte videoklip til stories.

Vi har kørt en serie posts om bibliotekets personale med vores genkendelige, røde nøglesnor koblet med vores services i det fysiske bibliotek. Vi poster også om bæredygtighed i bibliotekssalen og om biblioteket "backstage" for at vise arbejdsfunktionerne bag de services, som de studerende møder. En del af vores opslag er i kategorien "sjov og hygge", herunder billeder fra vores historiske, teknologiske samling.

Events i biblioteket formidler vi også via Instagram, både vores egne og andres events, der påvirker studieplads og lydniveau i biblioteket.

Indimellem zoomer vi ind på klassiske services, som systemer til litteratursøgning, referencer, forskningsdata etc. Vi poster også, når vi ekstraordinært holder lukket, om nedetid på systemer eller når nye procedurer implementeres.

Instagram-kampagne 2022

I 2022 besluttede vi at gøre en ekstra indsats for at udbrede kendskabet til vores Instagram, idet vi tror på, at Instagram fungerer godt som supplerende kommunikationsplatform for de studerende. Vi ville i alt fald prøve det af. Vi satte et simpelt mål: at nå 1000 følgere inden 2023.

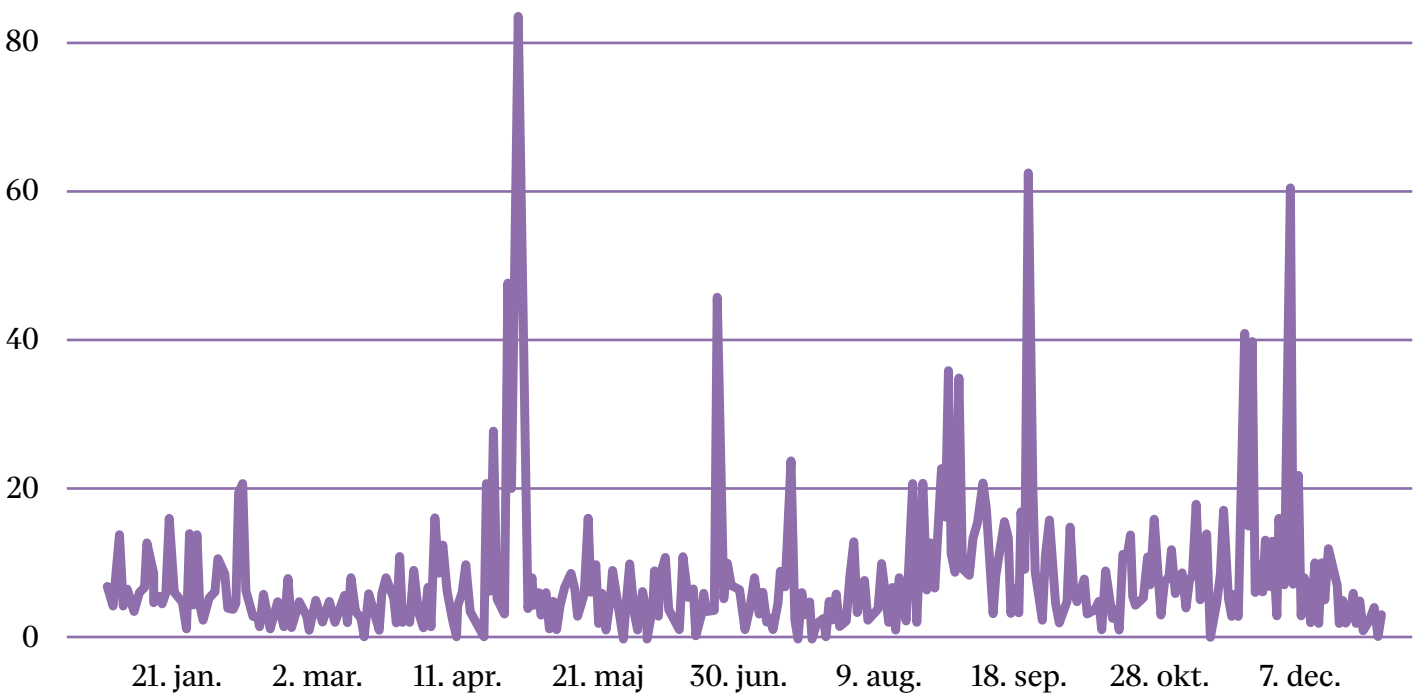
Elementer i kampagnen

- **Klistermærker og QR-kode** - vi fik for relativt få penge trykt klistermærker i tre farver med @DTULibrary og en QR-kode til Instagram-profilen.
- **Forårs-nudging** – fire gange i april opsøgte vi de studerende ved DTU's kantine og diverse steder udendørs og spurgte helt simpelt: "Er du på Instagram? Følger du DTU Bibliotek?" Vi havde naturligvis vores klistermærker med.
- **Grøn Dyst** – i juni havde vi en stand ved poster-sessionen på de studerendes afsluttende Grøn Dyst-konference. Med standen gjorde vi opmærksom på bibliotekets services og præsenterede vores Instagram-profil som kommunikationsplatform.
- **Semesterstartsevent** – i september havde vi en kaffevogn uden for biblioteket, hvor vi talte med de studerende bl.a. om Instagram, mens de stod i kø til kaffen. Kaffen blev naturligvis serveret i kopper med Instagram-klistermærket.
- **Instagram-lykkehjul** – til vores LEAP-arrangement (Long Evening Against Procrastination), som er en aften i biblioteket med fokus på støtte til de studerendes opgaveskrivning og servering af pizza, havde vi medbragt et Instagram-lykkehjul og præmier. Igen spurgte vi "Er du på Instagram? Følger du DTU Bibliotek?" Præmierne var slik og drikkevarer, hovedpræmierne var 5 gavekort til de studerendes cafe/bar.
- **Kaffe-bogvogn** – i begyndelsen af december gik vi en rundtur i bibliotekssalen med et smil og en kop kaffe – med Instagram-klistermærke på kopperne.
- **På storskærmen** i bibliotekssalen kørte vores slides om bibliotekets sociale medier. Derudover kobled vi naturligvis også Instagram-kampagnen på bibliotekets øvrige 2022-events, undervisning osv.

Graf over antal daglige besøgende for året 2022

Toppene, dage med særlig mange besøg, falder fint sammen med datoerne, hvor vi gjorde en særlig indsats (jf. listen over elementer i kampagnen).

Hvad siger brugerne?

Ingen promovering af en formidlingskanal uden at undersøge, hvad brugerne synes. Derfor gennemførte vi i slutningen af september en UX-undersøgelse i bibliotekssalen om indhold på vores Instagram. På en poster med eksempler på vores forskellige kategorier af Instagram-posts, kunne de studerende markere deres præferencer med gule klistermærker. For at tiltrække deltagere lagde vi UX-eventet i slutningen af frokostpausen og bød på lidt kage og kaffe. Ingen tvivl om, at eventet ikke kun gav os informationer om, hvad de studerende gerne vil have, vi poster på Instagram; det fungerede i den grad også som god branding. Det afspejles også i stigningen af antallet af følgere den dag.

Undersøgelsen viste, at de studerende anser det for indlysende, at vi poster klassiske biblioteksinformationer på vores kanal. Højeste prioritet havde events i bibliotekssalen, da det er vigtigt for de studerende at vide, om det giver mening for dem at bruge biblioteket til studier netop disse dage. Biblioteket "backstage" får ikke meget opmærksomhed, hvorimod de meget gerne vil se opslag om sjov og hygge, mens opslag om bæredygtighed kun er vigtigt for enkelte brugere.

Fik vi flere følgere?

Vi nåede målet! Vi gik fra i starten af 2022 at have 596 følgere til pænt over 1000 følgere ved årets udgang.

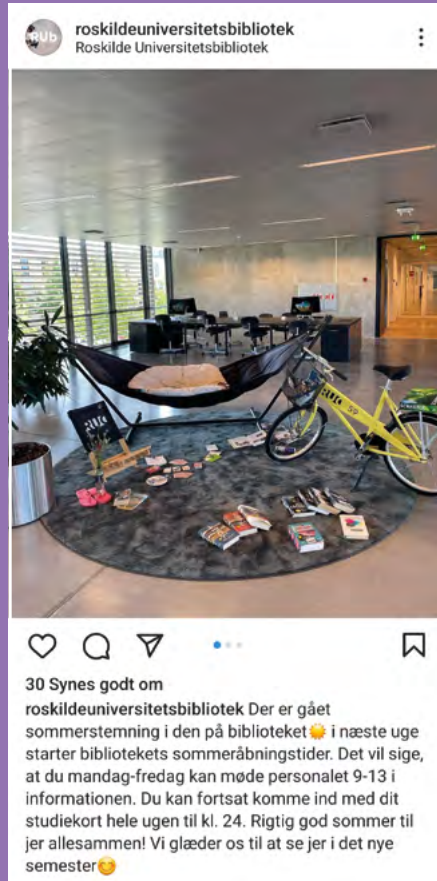
Undervejs så vi tydeligt en sammenhæng mellem vores kampagneindsats og stigningen i antallet af følgere og antal af besøgende på siden. Når vi skruer ned for indsatsen, vokser antal følgere kun yderst begrænset. Tendensen med øget aktivitet omkring vores indsatser understøttes af kurven over besøg på Instagram-profilen. Meta, firmaet bag Instagram, giver os desværre ikke en kurve for antal følgere for hele kalenderåret.

Hvad vil vi med Instagram fremadrettet?

Vores indsats i 2022 viser, at en stor del af DTU's studerende finder det naturligt, at deres universitetsbibliotek er på Instagram. Vi vil derfor fastholde kadencen med 2-3 opslag om ugen. Vi ser ingen grund til at ændre radikalt i det indhold og de emner, vi poster - og så vil vi også gerne dryppe lidt fis og ballade ud over platformen indimellem. Konklusionen er også at vores indsats i hverdagen står fint mål med udbyttet.

#biblioteksblik

Sommerstemning: Sommeren på bibliotekerne har givet nogle en tiltrængt pause, mens andre bare ikke har kunnet vente med at komme tilbage på arbejde igen. Hvilke FFU-biblioteker følger du på Instagram? Brug #biblioteksblik, når du søger eller selv poster noget...
- hvis du vil ses af os

Arkiv til tiden

Det nye fællesmagasin i Vinge er efter sigende et "state-of-the-art" eksempel på, hvordan man moderne, bæredygtigt og effektivt bevarer og opbevarer sjældne arkivalier. REVY har besøgt det store betonanlæg for at blive klogere på processerne og den fysiske bevarings fortsatte relevans i en tid med øget digitalisering

□ Niels Bonde Jensen, journalist

Det er svært at undgå at lægge mærke til fællesmagasinet fra den lille S-togsstation i byen Vinge. Fra broen over de to spor er der udsigt over det udstrakte markareal, der bærer titlen som "Danmarkshistoriens største byudviklingsprojekt", men som for nuværende primært indeholder sporadisk spredte skaller af diverse bygninger. De få mennesker, der bevæger sig rundt mellem skallerne, er alle i arbejdstøj. Og så er der altså fællesmagasinet – en betonkolos i tre niveauer, der hæver sig over landskabet fra sin placering på en lille høj små 500 meter fra stationen.

Bygningen blev indviet den 16. maj 2022 og skal indeholde en stor andel af de arkivaliesamlinger fra Nationalmuseet og Det Kongelige Bibliotek, der førhen har stået spredt i forskellige mindre magasiner. For Det Kongeliges vedkommende på Slotsholmen, ved Søndre Campus på Amager og i diverse fjernmagasiner.

Det giver sig selv, at transporten af så enorme mængder af unikke og uvurderlige

materialer ikke er overstået på en eftermiddag, hvorfor det nye fællesmagasin stadig befinder sig i en overgangsfase mellem fuldt funktionsdygtigt arkiv og samling under stadig udbygning.

Steen Søndergaard Thomsen, som er afdelingsleder for Kunstbiblioteket og Læsesale ved Det Kgl. Bibliotek, er en del af projektledelsen bag fællesmagasinet, og han fortæller om magasinets overgangsfase, mens han viser rundt.

"Vi har i alt ca. 116 hyldekilometer herude. Vi har allerede fyldt 61 hyldekilometer, og når opfyldning på 90 hyldekilometer ultimo 2023. Vi mangler stadig en del af samlingen, som kommer til september, men det er også den sværeste del at flytte, fordi den kommer fra magasinet på Slotsholmen, der blev bygget i 1906. Det er en helt anden bygningskonstruktion med masser af smalle gange, kringelkroge osv., så det er en meget nænsom og besværlig flytning," siger Thomsen og fortsætter:

"Der er også en tilvænningsperiode for vores medarbejdere i forhold til, at materialerne nu er placeret 47 kilometer fra hovedstaden. Men vi oplever, at folk synes, det er spændende at være med til at bygge noget op for bunden – det skaber nogle nye arbejdskulturer og et nyt fællesskab."

En optimeret osteklokke

Efter at være gået gennem en stor port, en sluse ved magasinets indgang og et par kodelåste døre, befinder vi os i den store ankomsthall, hvor fragtbiler indleverer materialerne fra de

andre magasiner samt de såkaldte pligtindleveringer – løbende eksemplarer af samtlige danske udgivelser. Fornemmelsen her skal vise sig gennemgående for hele magasinet: Store, åbne og lyse betonlokaler. Indeklimaet klinisk, tørt og tempereret. Alt optimeret efter funktionalitet – f.eks. er der installeret en stor rampe, der kan tilpasses lastbilernes bagparti, så materialerne let kan læsses af – men ikke mindst også efter præserveringen af de skrøbelige arkivalier. Dette viser sig både i indret-

Selve de 32 magasinlokaler fordeles langs lange, lige gange med højt til loftet og vægge af rå beton. Samlingerne opdeles i dels materialer, men også papirformater – foliant, oktav osv. Der er en fabriksagtig, osteklokkelignende fornemmelse i gangene og i magasinlokalerne. En tomhed, der kan virke menneskefjendsk ved første møde, men som ifølge Thomsen er værdsat blandt medarbejderne. Her er plads, lys, ro og godt indeklima til mange timers fokuseret arkivararbejde.

ningens små og store linjer: fra de niveauinddelte magasiner – nederst det ”kolde magasin” på omkring 4 grader til opbevaring af særligt syreholdige materialer fra før 1900-tallet, længere oppe det ”tørre magasin” på 14 grader, hvor mindre skrøbelige materialer bevares – til mindre detaljer som at rørene udelukkende befinder sig på bygningens yderside for at forhindre fugt.

Steen Søndergaard Thomsen forklarer, at der var en række krav i spil forud for etableringen af fællesmagasinet; et stort grundareal beliggende højt i landskabet, så regnvand kan løbe fra, en overkommelig kvadratmeterpris, en nogenlunde afstand til hovedstaden, en god infrastruktur og ikke for mange nysgerrige naboer. Da man kombinerede alle disse krav, løb området i Vinge med sejren uden megen diskussion.

Både high-tech og analogt

Siden konstruktionen af fællesmagasinet påbegyndte i 2020, har denne indretning resulteret i en hel del international bevågenhed blandt andre arkivarer og konservatorer. På Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside beskrives magasinet endda som et ”state-of-the-art eksempel i international sammenhæng”. Stig Svenningsen, seniorforsker ved Det Kgl. Bibliotek og projektleder for fællesmagasinet, forklarer hvad dette dækker over:

”Både at vi har det klima og de forhold, vi gerne vil have med et relativt lavt energiforbrug, fordi der er så godt isoleret. Sammenlignet med andre magasiner er der også god telefonforbindelse og internet, hvilket betyder meget her i flytningen, der jo ikke kun er fysisk, men også elektronisk. Hele sikkerheds-

↑ Fællesmagasinet i Vinge blev indviet i maj 2022 og skal indeholde en stor andel af arkivaliesamlingerne fra Nationalmuseet og Det Kongelige Bibliotek.
Foto: Atle Clausen

systemet er også i top – skulle der f.eks., mod alle forventninger, udbryde brand herinde har vi et slukningsanlæg, der pumper kvælstof ud, så ilden slukkes uden brug af vand.”

Selvom teknologien i det nye fællesmagasin altså langt henad vejen er fuldt opdateret efter tidens standarder, er der også analoge, lige-ud-ad-landevejen foranstaltninger. F.eks. kører de enorme reolsystemer på skinner og betjenes med håndtag, så de er sikrede mod både strømafbrydelser, systemfejl og vedligeholdelse. Ligeledes står alle el-installationer og udluftningssystemer råt og bart frem fra betonvæggene, så læk eller ødelagte ledninger kan ses og repareres hurtigt.

Disse meget lavpraktiske optimeringer medfører en relativ bemandingseffektiv hverdag, hvor der normalt er to-fire medarbejdere fra det Kongelige Bibliotek, der betjener magasinet i skiftende hold. Dertil kommer beværingsafdelingen, drifts- og byggeafdelingen og transportfolk, der indleverer materialer. Steen Søndergaard Thomsen fortæller, at vi i dag nok befinder os omkring 10 mennesker samlet på denne ene halvdel af fællesmagasinet 24.300 kvadratmeter.

Fascinerende samlinger

Er man historie- og litteraturinteresseret, er der unægtelig en vis fornøjelse i at bevæge sig

rundt blandt samlingernes endeløse bogrækker. I ét af magasinerne står en samling af gamle bibler – nogle helt tilbage fra 1500-1600-tallet – den ene mere smukt ornamenteret indbundet end den næste. I et andet står pligtafleveringen, sorteret efter indleveringsdato. Det er en anderledes spraglet fascinerende samling, hvor en novellesamling sagtens kan gnubbe skuldre med en undervisningsbog i sygepleje og en vegetarisk kokebog.

Pligtindleveringen har endnu mange tomme hylder at udfylde, og Thomsen forklarer, at det fra starten har været vigtigt at sikre et stort grundareal, så man ikke ender i en lignende situation som magasinet ved Søndre Campus, der havde planer om udvidelse, men hvor den omkringliggende jord blev opkøbt inden kommunen kunne give tilladelse. Alligevel melder spørgsmålet sig uundgåeligt: Hvornår løber man tør for plads?

Svenningsen og Thomsen kan ikke give et konkret årstal eller en præcis fremskrivning, men fortæller, at ingen af dem da regner med at skulle overvære en ny flytning eller udbygning i deres karrierer.

”Der er jo både politiske og markeds-mæssige faktorer, der spiller ind. Hvis politikerne f.eks. gennemfører love, der skal begrænse skærmtid i skolerne, kan vi se en større mængde af studieboøger, eller hvis der pludselig kommer en enorm bølge af strikkeboøger, fordi der er stor efterspørgsel,” forklarer Thomsen.

↑ På Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside beskrives magasinet som et ”state-of-the-art eksempel i international sammenhæng”.

Foto: Atle Clausen

Svenningsen supplerer og påpeger, at man trods tomme hylder og grundplads til udbygning, ikke bare kan læne sig tilbage i troen på digitaliseringsprocesser og e-bøger.

”Man kan jo meget nemmere udgive noget i dag, så den frygt man havde for 15-20 år siden, om at papirbogen var ved at uddø, har vist sig at være stærkt overdrevet. Uanset om en bog udkommer i 100 eller 100.000 eksemplarer, skal vi jo have én af alt, og vi får mindst lige så meget ind, som vi plejer.”

Opmagasinering i den digitale tidsalder

Til sidst i rundvisningen begiver vi os gennem en akklimatiseringssluse, hvor udlånte materialer skal opholde sig i minimum 8 timer, inden de fortsætter på rejsen til brugeren. Denne proces sikrer, at papiret ikke gennemblødes af mødet med det varmere, fugtigere klima udenfor magasinlokalerne. Temperaturen i slusen styres af et system, så den ligger præcis mellem temperaturen i det givne magasin og den udenfor.

Denne proces gør også, i samspil med fællesmagasinets placering væk fra hovedstaden, at brugerne vil opleve en længere reaktionstid på materialerne. Det er dog, mener Thomsen, en lille pris at betale for den øgede kapacitet og de mere bæredygtige omgivelser.

”Det handler bare om at deklarerer over for brugerne, hvad de kan forvente, og jeg har endnu ikke oplevet, at det har været en stor udfordring. Forskere tilrettelægger jo f.eks. bare deres aktiviteter efter, at der måske går en ekstra dag, før materialet er klar til afbenyttelse.”

Alene fællesmagasinets byggesag har kostet 345 millioner skattekrone, og selvom den daglige drift – når flytningen er overstået – også økonomisk vil være relativt bæredygtig, er det svært ikke at undre sig over, om dette enorme betonbyggeri mon bliver den sidste af sin slags? Digitaliseringen tager vel over, og kunne de samme midler ikke bruges bedre på andre typer af formidling og bevaring? Thomsen svarer først:

”Tager man igen fat i brugerne, er det for mange et samspil. Mange af brugerne på mit område (Kunstabiblioteket, red.), som er forskere, siger, at de nyder godt af den digitale samling f.eks. i weekender, hvor de kan nå et stykke, så deres fysiske besøg kan blive kortere og mere effektive. I sidste ende er det dog et spørgsmål om politisk stillingtagen – i det danske samfund har vi tradition for at samle ind og bevare på den her måde, som del af at formidle viden og kulturarv. Sådan er det ikke nødvendigvis alle steder.”

Svenningsen istemmer og afslutter med at påpege vigtigheden af bevaringen af originalt kildemateriale i en tid, hvor nye teknologier kan producere og videregive tekst fra et væld af uigennemskuelige kilder.

”Noget digitaliserer vi for at bevare for eftertiden, nogle ting forgår jo simpelthen. F.eks. har vi fotonegativer på nitrat, som uanset hvad er væk om 150 år max, og hvis man efterspørger en bog fra 1600-tallet, ser vi da gerne, at man tilgår den digitalt først. Når det er sagt, er det ikke altid billigere bare at digitalisere alt. Det er dyrt at opbevare her, men at vedligeholde elektroniske samlinger er også dyrt. Det er unikt ved vores samling er også, at vi faktisk kan spore tingene tilbage og bevise, hvor de stammer fra. Nu, hvor kunstig intelligens kan generere indhold, har vi en lødighed, hvor vi kan dokumentere originalen og rejsen frem til digitaliseringen.”

↑ Der er i alt 116 hylder kilometer i fællesmagasinet.
Foto: Atle Clausen

”When you cringe, you grow”

– Generation Z og biblioteket

□ **Tina Lund**, Det Kgl. Bibliotek/
KUB Frederiksberg

”Når man er 10 år ældre end sin målgruppe, så er man faktisk for gammel på SoMe”, var en af pointerne på temadagen: Kend dine studerende. Det udsagn gav et lille ryk i forsamlingen af de mange *vibing boomers*, *Gen X’ere* og *millennials*, der var mødt op på SDU i Odense til DFFU Forum for Markedsførings første fysiske og vellykkede temadag. De studerende er vores kernemålgruppe, og nogle gange føles det som om de bliver yngre og yngre. Eller? For hvor er udfordringerne og mulighederne med de nye generationer af studerende?

Jeg arbejder med kommunikation – både fysisk, digitalt og på SoMe – på Københavns Universitetsbibliotek, så det lå lige til højrebænet at deltage i en temadag om de unge i forhold til biblioteket. Kommunikation kan være en lidt underkendt størrelse i hverdagen, men jeg oplever efterhånden en øget bevidsthed om behovet for at arbejde lige så strategisk og sammenhængende med kommunikation som med bibliotekets andre kerneområder, og at der skal være et bevidst samspil mellem den fysiske og digitale kommunikation. Det kræver også, at vi forstår at forny os og have fingren på pulsen i forhold til de studerende, når vi møder dem ansigt til ansigt i studiemiljøet og skal kommunikere på forskellige platforme om alt det fantastiske, vi kan tilbyde dem.

Det kan føles, som om vi står i en slags brydningstid, hvor vi diskuterer ”vi plejer”

mere end nogensinde. Vi diskuterer den klassiske brug af skranken – kan de i stedet møde os andre steder og på andre måder? De digitale og fysiske services skal ikke konkurrere, men supplere hinanden. SoMe er ikke nyt længere, men det flytter sig hurtigt, og platforme som var aktuelle for nogle år siden, gider de nye generationer af studerende ikke. Vi taler for meget om at skabe engagement, men hvor og hvordan? For engagement bliver hurtigt til en snak om antal *likes* på de sociale medier og den manglende respons på vores forsøg på at komme i dialog. Måske ligger vores muligheder for engagement et andet sted?

Inklusion, lighed og mangfoldighed

I øjeblikket er der stort fokus på, hvordan vi hjælper den gruppe af studerende, der kan have forskellige typer af udfordringer og funktionsnedsættelser, samt hvordan vi øger trivslen generelt. Vi har på min arbejdsplads haft medarbejdere fra KU ude at fortælle om deres tilbud til studerende med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, og vi er blevet mere opmærksomme på problemstillingerne, men det kan stadig være en udfordring helt at vide, hvilke tiltag vi kan skrue på i forhold til dette segment af studerende.

Så undertegnede Generation X’er mødte op til temadagen med et håb om at få noget med hjem om, hvem Generation Z er og nogle pejlemærker i forhold til at kommunikere i øjenhøjde med dem.

← Begreberne inklusion, diversity og equity har stor betydning for kommunikationen med Generation Z.

Foto: Jeppe Lomholt Akselbo

Første halvdel af temadagen gik med oplæg af Ane Krestine Ott og Sara Gjermandsen fra firmaet Awake. De arbejder med at skabe trygge og inkluderende lærings- og arbejdsmiljøer på studier og arbejdspladser, og de gav deres bud på, hvem de studerende anno Generation Z er under overskriften "Blik for inkluderende rammer og kommunikation". Hvor kan der være udfordringer, men også muligheder i forhold til biblioteket?

Awake introducerede os først og fremmest for begreberne Inklusion, Equity, Diversity, Belonging.

Inklusion: Dette som konkrete praksisser, der sikrer at studiemiljøet fremstår som trygt og tilgængeligt for alle. Det tæller både fysisk inklusion med for eksempel ramper til kørestole og i form af sociale normer.

Equity: Lige muligheder for alle. Dette kan man for eksempel arbejde med ved aktivt at afmontere utilsigtet bias i indretning og kommunikation.

Diversity: Mangfoldighed skal betragtes som et faktum og afspejler de studerendes ikke-homogene sammensætning i forhold til køn, etnicitet, religion, funktionsnedsettelse osv.

Belonging: Ovenstående tre begreber kan tilsammen være med til at skabe tilhørsforhold. Den studerende kommer for det faglige, men bliver hængende for det sociale og føler sig som medlem af et stærkt fællesskab med målrettet indsats, udvikling og høj grad af deltagelse.

Normbrud, nedbrud og opbrud

De tre begreber inklusion, diversity og equity karakteriserer i høj grad generationen. Det er en generation, hvor der sker hurtige ryk i holdninger, sprog og trends. Emner som klima, kønsidentitet, sexismen og racismen optager dem, og de søger normbrud og ændringer i samfundet ud fra et ønske om forandringer i det forankrede og nedbrydning af tabuer. Samfundet skal kunne rumme alle uanset, hvem de er.

Det betyder for os, at det er vigtigt at være opmærksomme på bias og forudindtaget i vores kommunikation. Kan vi være mere kønsneutrale i vores måde at kommunikere på? Skrive "forældre" i stedet for "mor og far"? Toiletterne – behøver de være kønsopdelte? Er der indforståethed i vores tekster, der kan luges ud? Er der noget i vores kommunikation, der udelukker nogle grupper af studerende? Opdager vi faldgruberne og kommunikerer vi i øjenhøjde med nye studerende, der ikke kender biblioteket? Små vendinger som "måske ved du det godt/har hørt det før" kan skabe

i Ordforklaring:

Boomere: født mellem 1946 og 1964 i babyboomet. Generation X – 1965 til ca. 1979, den sidste generation, der kan huske en barndom uden internettet.

Millennials: fra begyndelsen af 80'erne til midten af 90'erne. Også kaldet generation Y.

Generation Z: midten af 1990'erne og frem til 2012. Opvokset med internettet. Z'et står for zoomer.

Generation Alpha: fra ca. 2012 og frem. Født ind i en verden, hvor det digitale og fysiske flyder mere og mere sammen, allerede døbt den transformativ generation, og næste generation på biblioteket.

To cringe: at føle skam og ubehag, på egne eller andres vegne.

faglig usikkerhed og blokere for læringen om, at det at bruge biblioteket er noget, man skal lære ligesom alt andet på studiet og er noget, man tilegner sig i faser.

Netop denne store opmærksomhed på, hvordan sproget bruges og hvilke udtryk man bruger – hvad hed ting engang, og hvad de bør hedde i dag – kendetegner generationen. Sarah Gjermandsen fortalte en historie fra en forelæsning, hun havde givet for unge studerende, hvor hun på et tidspunkt brugte et ord, som hun tidligere havde brugt uden problemer, men nu gjorde de studerende hende opmærksomme på, at det var et ord, man ikke kunne bruge længere. Hun undskyldte og undskyldte, indtil der var en udenlandsk studerende, der trak på skuldrene og sagde: ”*When you cringe, you grow*” – og så var de videre i forelæsningen. Med andre ord, vi laver fejl, vi lærer, vi flytter os og bliver bedre. De unge er ikke bange for at flyde med forandring, prøve ting af, krumme tæer et øjeblik og lære af fejl. De tilgiver og er åbne, hvis man rykker sig. Måske skal vi selv turde at ”*cringe*” lidt mere?

Præstationsfrit møde med biblioteket

Men hvordan ser de studerende så biblioteket? Og kan der være udfordringer for dem i forhold til at komme på biblioteket? Awake talte om, hvor prægede de unge er af at præstere på studiet og have styr på ting. Det er en generation, der er ramt på trivslens, og selvom det kan se ud som om nogle tabuer er ved at blive nedbrudt i forhold til for eksempel at bede om hjælp til studiet ved en funktionsnedsættelse, kan det være svært for dem at spørge om hjælp – måske også ved en biblioteksskranke og især hvis de ikke er biblioteksvante i forvejen. Kan biblioteket derfor være et neutralt rum fri for præstationskultur? Skal de studerende have mulighed for at stille spørgsmål og forslag til os i anonym form via whiteboard, spørgeskasse, online?

Awake talte om biblioteket som et sted, der skal skabe et tilhørsforhold i studiemiljøet og om opmærksomhed på rummets imødekommenthed. Om den indirekte kommunikation, der er i rum – i indretningen, måden der bliver kommunikeret via skiltning og andre visuelle tiltag. Hvordan kommunikerer vi med vores fysiske rammer?

Hvad så med vores markedsføring og praktiske info til de studerende? Studielivet er meget skriftligt, men de unge er samtidig vant til at kommunikere og aflæse visuelt, så med fordel kan man have mere fokus på at være visuelle i kommunikationen. Det kan også være en måde at inkludere både unge med ordblindhed og udenlandske studerende.

Z’erne er også en generation, der har adgang til enorme mængder af information, men information og viden er ikke det samme – hvordan får vi bedst fortalt dem, at vi kan hjælpe dem med at sortere i mængderne af information og tilegne sig viden? At det med at gå på biblioteket og at bevæge sig rundt i vores services er noget, man skal lære gradvist, lige som alt andet på studiet. Vi snakker om digital dannelse – men er skarpe på hvor, hvornår og hvordan? Kan vi tappe ind i det eksisterende, og hvornår er de mere indfødte i det digitale end os? På SoMe?

Budskaber i shortform

Det bringer os videre til dagens andet oplæg ved Eva Fog Noer (@hilseneva på Instagram og @evafogdk på Tik Tok). Hun er digital pædagog på Tik Tok og Instagram og henvender sig til voksne omkring børn og unges digitale liv. Eva var oprindeligt hyret til at tale om Tik Tok, men da mediet i mellemtiden er blevet bandlyst i vores sammenhæng, talte hun i stedet om den store betydning Tik Toks shortform-videoer har haft for SoMe, og hvordan formatet med fordel kan bruges på andre platforme.

Shortform-videoer eller *reels* startede på Tik Tok som ganske korte videoer, der fik god medvind i en coronatid, hvor alle var spærret inde og begyndte at dele små videoer og lave *challenges* for at få tiden til at gå. Formatet har gradvist ændret sig til også at kunne være lidt længere videoer og er flydt med over på andre platforme. Det er i dag det dominerende format på SoMe, og det format de unge er storforbrugere af.

SoMe er præget af indforståede trends, subkulturer og humor. Alting flytter sig meget hurtigt her, og det er svært at forudsige den næste trend. Under dette oplæg faldt så også bemærkningen om, at hvis man er 10 år ældre end sin målgruppe, er man for gammel. Som Generation X’er sved den selvfølgelig lidt, for det er noget vi i forvejen er opmærksomme på, når vi laver SoMe. Er det ungt nok? Sjovt på den rigtige måde? Nu bliver det vel ikke for *boomer*? For *cringe*?

i En øvelse fra dagen:

Forestil jer at se biblioteket gennem øjnene på en person fra én bestemt målgruppe: Fx studerende med en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, en international studerende, en første-års studerende. Find selv på flere..

Stil disse spørgsmål:

- På hvilken måde understøtter jeres bibliotek allerede de behov, den studerende har?
- Hvilke potentielle barrierer kan du se den studerende vil støde på hos jer?
- Hvordan kan I kommunikere, så den studerende vil føle sig velkommen på biblioteket?

Show, don't tell

Men hvad kan vi lære af Tik Tok? Kan vi bruge det andre steder end de sociale medier? Når *reels* er bedst, er det små videoer på omkring et minut, der leverer et budskab knivskarpt og i øjenhøjde med modtageren. I en visuelt orienteret verden og med en målgruppe, der er vant til at begå sig i mediet er shortform-videoer et godt bud på en kommunikationsform, der kan være modtagerorienteret, føles velkendt for de unge og kan vinkles i det uendelige i forhold til indhold, tone og humor.

Tik Tok er mere uredigeret og mere "ægte" end det glansbillede, der generelt hersker på Instagram, men Eva Fog Noer understreger, at det ikke betyder, at det er uredigerede videoer, der spontant er sat sammen på fem minutter. Der skal stadig være en idé bag videoen, og den skal være gennemtænkt og velredigeret. Det er derfor okay at eksperimentere på SoMe og sortere det fra, der ikke duer eller rammer forkert. Ingen er perfekte, men det er vigtigt at turde eksperimentere. Man kan eventuelt prøve det af på nogle studentermedhjælpere. SoMe og brugen af videoer kan ligesom al anden kommunikation ikke stå alene uden en retning og strategi inde bagved.

Pointer med hjem

Der var mange spændende pointer i løbet af den veltilrettelagte dag, og der er en del pointer, der rammer ned i mange forhold, uanset om man arbejder med kommunikation, brugerbetjening, studiemiljø, undervisning osv. Ganske naturligt, da der er overlap i de områder. Temadagen inkluderede også tankevækkende øvelser ved bordene, som man også fremover kan bruge i forskellige sammenhænge.

Hvis jeg skal fremhæve nogle pointer, kunne det være:

At vi skal være opmærksomme på, at de studerende ikke er så homogen en gruppe, som vi nogle gange tænker, de er, når vi kommunikerer til dem. Strategier og kommunikationsstrategier bør være mere opmærksomme på, at vi kommunikerer inkluderende overfor alle, og at studerende ikke bare er studerende over en bred kam, men kan inddeles i flere segmenter. Med fordel kan man arbejde ind i de begreber, som Awake præsenterede. Vi kommer hos os for eksempel til at arbejde med kampagner i efteråret, der blandt andet skal fortælle de studerende, der har brug for mere ro og særlige behov, hvor der er stillelæsesal, grupperum og lignende.

Vi skal prøve at tænke mere i forskellige former for visuel kommunikation i højere grad, end vi gør nu. For eksempel bruge videoer endnu mere til at vise dem, hvad de kan bruge biblioteket til under hensyntagen til, at det er ressourcekrævende at producere video, og det derfor målrettet bør tænkes ind i strategi og planlægning. Vi har som opfølgning i vores kommunikationsteam sat et par dage af i efteråret, hvor vi koncentreret planlægger og skyder videoer, der kan bruges i forskellige sammenhænge. Her vil vi have fokus på *reels*-formatet. I SoMe-sammenhænge arbejder vi også videre med at bruge *memes*, som er genkendelige for de unge.

I det hele taget skal vi ikke være bange for at eksperimentere mere og inddrage de studerende, hvor vi kan. De studerende er vant til en sammensmeltning af det fysiske og det online, og hvordan udnytter vi det bedst muligt? Det hele gik ekstra hurtigt lige omkring corona – måske fordi corona-restriktionerne tappede ind i den digitale virkelighed, som vi og især de unge i forvejen var på vej ind i. Vi må leve med, at nogle af os har overskredet udløbsdatoen inde på SoMe, men forhåbentlig kan vi opveje noget ved at blive super skarpe på at sætte retning og målrette vores budskaber.

Lige om lidt kommer Generation Alpha buldrende. Dem, der er født i de tidlige 10'ere og frem, og som allerede nu kaldes den transformative generation. De er født ind i en endnu mere digitaliseret virkelighed end Generation Z. Hvad vil deres reaktion være på at være omgivet af AI i et omfang, som ingen andre generationer før dem har kendt til? Hvem ved, måske synes de så småt at ChatGPT er totalt *cringe* og er allerede på vej videre ind i freden.

↑ Biblioteket kommunikerer også indirekte med de studerende gennem sin fysiske indretning, hvilket kan have betydning for opfattelsen af biblioteksrummets imødekommenhed.
Foto: Jeppe Lomholt Akselbo

AI-værktøjer giver nye muligheder, men vi skal være med til at vise vejen

□ **Jeannette Ekstrøm**, DTU Bibliotek

AI-agenter, *writing tools*, plagieringsværktøjer, søgemaskiner – lige nu vælter det frem med nye værktøjer, og ChatGPT og Generativ AI er ikke alene om at tage fokus. Viden om, spørgsmål til og 'hvad skal vi egentlig stille op med disse værktøjer' fylder rundt om i DF-FU-landskabet, og forrige nummer af REVY var også spækket med gode historier med alt fra holdninger til, samt formidling og brug af AI-værktøjer i vores biblioteker.

Jeg vil slå et slag for, at vi sammen skal omfavne udviklingen. Dele viden om, hvad vi gør på vores respektive institutioner, og hvordan vi selv bliver klogere på værktøjerne, så vi er klar til både at formidle AI-værktøjer til søgning, forbedre review-processer og meget andet. Mine erfaringer indtil nu er, at ingen af de værktøjer endnu kan erstatte de nuværende 100 procent, men mange af dem kan supportere og måske bane vejen til den rette viden.

Fokus på akademiske dyder

Siden ChatGPT blev allemandseje i november 2022 har masser af kreative sjæle udviklet mere eller mindre relevante værktøjer, som kan anvendes til at søge litteratur og viden, endda helt uden at bruge de 'korrekte' akademisk anerkendte søgeværktøjer som Web of Science og Scopus.

I foråret faldt jeg over et par post på Twitter/X. Den ene argumenterede for '*the effortless literature review*' (<https://twitter.com/Artifexx>) og beskrev, hvordan man fra et enkelt 'seed/paper' kunne opbygge en viden via værktøjer som Arxiv/Scite.ai, via Litmaps over Zotero og *note-tagging* i Obsidian, for til slut at læse og skrive, trods alt. Men hvor var lige alle de ressourcer, som bibliotekerne promoverer? Er vedkommende overhovedet klar over, at ikke alt er Open Access, og at man udsætter sig selv for 'bias bobler' ved ikke at brede paletten af søgeværktøjer ud?

Det andet indlæg var fra en ph.d fra SDU (<https://twitter.com/MushtaqBilalPhD>) som via sit feed videndeler om de nye AI-værktøjer, der kan hjælpe ph.d-afhandlingen på vej fra søgning og organisering til skrivning.

I begge indlæg var der masser af gode ideer, men ingen af dem opfordrer til at kontakte ens lokale universitetsbibliotek. Og det synes jeg faktisk er mere skræmmende end ChatGPT, Generativ AI og 'bots' tilsammen.

Vi bør komme på banen. Lære nogle af de mest oplagte værktøjer at kende og gøre os klar til at formidle *pros and cons* omkring dem, sådan som vi altid har gjort. Uanset om AI 'tools' vinder større indpas på vores universiteter eller ej, så skal de akademiske dyder fortsat være i fokus.

Nu er AI-søgeværktøjer jo som sådan ikke noget nyt i bibliotekssammenhænge, og mange undersøgelser og forskningsprojekter blomstrer. Jeg kan fx henlede læserens opmærksomhed på et spændende KU/AUL-projekt iværksat af dygtige kolleger med titlen "*Artificial intelligence and literature seeking*" via Zenodo (https://zenodo.org/communities/ai_search_royaldanishlibrary/). Projektgruppen konkluderede, at på trods af at de testede systemer (Yewno, Iris.ai) havde sine fordele og var effektive i de indledende faser af et review eller en søgning, så manglede de transparens, dokumentation og var ikke tilstrækkelig troværdige ved anvendelse til konkrete systematiske reviews. Gruppen henviste derfor til, at man altid bør forholde sig kritisk til brug af sådanne værktøjer i en akademisk kontekst, og at de ikke kan stå alene.

Det er et godt eksempel på, hvordan bibliotekerne fremover skal løse opgaven. For uanset, hvordan man vender og drejer det, så er sådanne AI-agenter nok kommet for at blive, og vi som informationsspecialister og bibliotekarere er netop nødt til at kende til styrker og svagheder ved værktøjerne, forholde os aktivt til potentiel brug af samme og være i stand til at vejlede, når vores studerende og forskere henvender sig med spørgsmål.

Hjælp til at græsse hylder

De akademiske dyder vi formidler har traditionelt handlet om systematik, dokumentation og transparens i forhold til søgeproces og metoder, valg af keywords og kilder, afgrænsning i år og sprog mv. Alle anvendte værktøjer skal kunne leve op til de krav, men ChatGPT samt mange af de nye AI-søgeværktøjer udfordrer det paradigme lige nu. Det er trods alt lettere lige at tage en snak med en 'bot', frem for at søge højt og lavt efter relevante kilder, eller vente på, at informationsspecialisten har tid til at hjælpe én videre.

De gratis versioner, herunder også ChatGPT (3.5) giver svar, som man spørger. Og ofte kræver det mange 'iterationer over samme spørgsmål' (*prompts*), før man kommer ind til materien og får et nogenlunde anvendeligt svar. Og systemet nævner da også et par disclaimers, blandt andet at svarene '*occasionally generate incorrect or misleading information*', samt at datagrundlaget er begrænset og ikke nyere end september 2021.

Informationsspecialister og bibliotekarer, er datagrundlaget i en given database relevant. Hvor hentes data og metadata fra, hvad er ikke med, hvilke begrænsninger, muligheder, udfordringer og faldgruber har den pågældende database?

Vi underviser netop brugerne i mere end bare søgning. Og jo større eksplosion af nye AI-agenter, desto mere vil undervisning i kildekritisk tænkning få et øget fokus, ja måske en genopblomstring. Prompt-teknologi, semantisk sprogforståelse og søgeteknik vil smelte mere sammen, så vi fremover mere formidler og hjælper brugeren med at foretage de kildekritiske overvejelser som kræves sammen med de søgetekniske processer. Lige nu oplever jeg da også selv mest at blive kontaktet om, hvordan man kan kildeangive korrekt, når man har anvendt ChatGPT eller lignende til en opgave eller artikel.

Jeg tror på, at de nye AI værktøjer kan løse nogle mindre informationsbehov til en start – noget som i gamle dage måske kunne løses ved 'at græsse hylder'. Faktuel viden er ikke ChatGPT's store styrke – jeg vælger selv at se værktøjet som en stor sprogmodel, der kan give mig inspiration til at søge videre andre steder.

Måske kan AI-søgeværktøjer sætte disciplinen 'serendipitet og browsing' på dagsorden igen, som vi måske har glemt lidt, når vi hjælper brugerne med at opbygge søgeprofiler til bedre systematiske litteratur-reviews eller giver dem hints til at dokumentere søgningerne, så de er både transparente og kan gentages af andre. Jeg vil mene, at der er plads til både 'serendipitet' og 'systematisk tilgang' til søgning i de akademiske miljøer. Ikke alle vores brugere

skal 380 grader rundt om et emne. Nogle skal blot finde lidt supplerende lidt letlæseligt eller noget, som giver mening til argumentet i en hypotese.

Ind i originalerne

Som ansat i et DFFU-bibliotek skal og bør vi altid formidle vores egne kataloger, samt faglige og multidisciplinære databaser. Men lur mig om vi ikke også medtager Google Scholar og endda Semantic Scholar som supplement, hvis målgruppen er til det. Måske præsenterer vi også Arxiv.org med alle deres spændende *add on apps*. Jeg gør i hvert fald.

DTU-studerende er innovative, kreative og uddannes i at kunne hacke systemer, metoder, hypoteser, så teknik og teknologi bliver anvendelig til gavn for samfundet. De stiller derfor også krav til os, som underviser dem i litteratursøgning.

For en studerende kan det være svært at hive de rette informationer og viden ud af Scopus og Web of Science udelukkende ved brug af keywords – for hvilke keywords? Mange studerende stiller også spørgsmål til, hvordan man kan komme ind til originallitteraturen i et fag. Hvordan finder man eksempelvis frem til den originale Einstein-artikel fra 1917 uden at skulle forbi Wikipedia og finde referencen, som man så smertefrit slår op i sit universitetsbiblioteks katalog og downloade?

Her får nogle af de nye sjove AI-værktøjer virkelig deres berettigelse. Værktøjer som Connected Papers, Research Rabbit, Keenious, Litmaps, Elicit, Scinapse og Scite.ai præsenterer referencer ved brug af '*reference clusters*' så som citationer, co-authorships, referencer og *related papers*.

Det kan være forvirrende at arbejde med den slags værktøjer til at begynde med, men jo mere man kender til det fagområde, man ønsker litteratur til, jo bedre kan man se, hvorvidt man er på rette vej – og visuelt præsenterer søgninger sig måske også mere overskueligt, så man tydeligere kan se 'hullerne i osten' ved eventuelle informations-gaps. Vi mennesker kan jo se mønstre og sammenhænge bedre end de mange nuller og ettere i en AI-algoritme, ikk?

Vi må ikke glemme, at vores faglighed, sammen med brugernes viden, tilsammen skal vurdere om resultaterne giver mening. Jo mere man kender til sit fagområde, jo bedre kan man vurdere – sådan har det jo været altid.

Måske kan de nye AI søgeværktøjer lede både bibliotekaren og vores brugere ud i hjørner af informationslandskabet, som ikke bare kan findes ved traditionel og systematisk keyword-søgning. Til gavn for den interdisciplinære forskning og undervisning. ■

Efterårsmøder

Temadag: Open Access i transformation – Hvordan går det?

- **21. september 2023**
VIA i Horsens, Banegårdsgade 2.

Mange lande har de senere år arbejdet med transformative tidsskriftaftaler med forlagene, og i Danmark er der også nu et antal aftaler, som rummer elementer af Open Access publicering.

DFFU's Forum for E-ressourcer inviterer på en temadag, hvor vi ser på, hvor vi er og forsøger at give et bud på, hvor vi er på vej hen.

DFFU årsmøde: "Kære Maskine" – Hvor er vi på vej Hen: Teknologi, Uddannelse, Personale.

- **5.-6. oktober 2023**
Vejle Center Hotel

Hovedtemaet for årsmødets faglige program vil dreje sig om prompt-engineering, chatbots, teknologi i undervisning og forskning. Vi har valgt at kalde konferencen for "Kære maskine ..."

Programmet er stadig under udvikling, men vi har på nuværende tidspunkt tilsagn fra seniorforsker Mikala Hansbøll, Center for Anvendt Skoleforskning og fra lektor og ph.d. Christian Hendriksen, CBS. DTU Biblioteks Kasper Bøgh Pedersen vil se på udfordringerne for ophavsretten, og der er flere rigtig gode navne på vej. Følg med på DFFU's hjemmeside, når programmet lag ud

Såvel Elsevier som ExLibris vil deltage med oplæg om de nye teknologiske muligheder, som bl.a. ChatGPT har sat skub i.

Alt hvad du skal bruge til et (systematisk) litteratur review

---

- **1.-2. november 2023**
Hotel Park, Middelfart

NEFUS inviterer til en todages konference, hvor vi sætter fokus på de redskaber og metoder, der er relevante, når du skal hjælpe forskerne med at udarbejde et (systematisk) litteratur review.

Der vil være oplæg med biblioteksfolk, som har erfaring med systematiske reviews, og workshops, hvor du kan prøve at arbejde med nogle af redskaberne. Vi vil også høre fra forskere, der har brugt bibliotekssupport til udarbejdelse af deres review(s).